JURY-RAPPORT VPRO-PRIJSVRAAG

In april 1979 schreef het *VPRO*-bestuur een prijsvraag uit, waarbij ontwerpen voor een gewijzigd of een totaal vernieuwd omroepbestel werden gevraagd. Ter beoordeling van de inzendingen werd een onafhankelijke jury ingesteld, bestaande uit de volgende personen:
prof. dr. M. Brouwer, hoogleraar massapsychologie aan de Universiteit van Amsterdam;
P. van Bueren, redakteur *Volkskrant;*
prof. dr. S. J. Doorman, hoogleraar wetenschapsfilosofie aan de T.H. te Delft;
mr. dr. F. Klaver, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Universiteit van Amsterdam, vakgroep massacommunicatie;
drs. S. Piët, medewerker *NRC-Handelsblad.*

– WERKWIJZE VAN DE JURY –

De taak van de jury werd formeel vastgelegd in een reglement. Zij moest de inzendingen beoordelen op de mate waarin deze een bijdrage kunnen leveren aan de gedachtenvorming over de meest wenselijke inrichting van de omroep, waarbij zowel de vrijheid als de verscheidenheid in de meningsuiting zo goed mogelijk worden gewaarborgd. Daarnaast werd een aantal practische voorwaarden gesteld.
Ter beoordeling en onderlinge vergelijking van de verschillende inzendingen, formuleerde de jury de volgende criteria, in willekeurige volgorde:
1. originaliteit
2. helderheid van presentatie
3. logica in opbouw en samenhang
4. kennis van en inzicht in het huidige omroepbestel
5. zorg voor concrete detaillering
6. practische uitvoerbaarheid.

Het spreekt vanzelf dat de jury de inzendingen niet op ieder van deze maatstaven afzonderlijk ging beoordelen, maar met name erop lette dat het ene aspect niet ten koste van het andere ging. Het is duidelijk, dat de meest uitvoerbare inzending zou kunnen bestaan uit een voorstel tot voortzetting van het huidige omroepbestel, maar dat zoiets niet zou uitblinken in originaliteit.
De jury stelde voorts voorop, dat een inzending die in aanmerking zou kunnen komen voor een eerste prijs aan alle gestelde criteria in redelijke samenhang zou moeten voldoen.
Naast deze taakstelling in absolute zin, diende de jury uiteraard verder de inzendingen ook in onderlinge vergelijking, dus relatief, te beoordelen.

– DE OOGST AAN INZENDINGEN –

Via de notaris bereikten de jury dertien anoniem gemaakte en met een dubbele lettercode gemarkeerde inzendingen. Zij gaven vrijwel alle blijk van grote inzet

en zorgvuldigheid. Het was voor de jury niet eenvoudig de inzendingen te vergelijken, omdat zij onderling zeer verschilden, in "kader", "benadering" en "accent".
Aan de andere kant liep ook de kwaliteit van de inzendingen sterk uiteen, hetgeen de taak van de jury weer vergemakkelijkte.

– DE BEOORDELING –

Een reglementsbepaling luidde, dat maximaal vijf ontwerpen, die naar het oordeel van de jury de meest zinnige bijdrage leverden aan de discussie over de toekomst van ons omroepbestel, in aanmerking zouden kunnen komen voor publicatie. In het licht hiervan heeft de jury eerst de relatief vijf beste ontwerpen geselecteerd. Dit bleek een tamelijk eenvoudige taak, aangezien de juryleden het hierover snel eens konden worden.
Het waren de inzendingen AK, DH, EZ, ML en SE. Teneinde elke vorm van mogelijke beïnvloeding te voorkomen kende de jury niet de namen van de inzenders. Deze werden met codes aangeduid. Verderop zijn deze codes en de daarmee corresponderende namen opgenomen.
Ofschoon de acht overige inzendingen kwalitatief niet van hetzelfde gehalte zijn als de genoemde vijf, wil de jury toch uitdrukkelijk vermelden, dat ook zij vaak elementen bevatten, die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de gedachtenvorming over de meest wenselijke inrichting van onze omroep. Zij rechtvaardigen echter geen integrale publicatie van de inzendingen, laat staan een bekroning.
Ook aangaande de inzendingen AK en EZ bestonden bij de jury enige reserves.

Betreffende AK: Dit voorstel kan worden geprezen om zijn zakelijke nuchterheid. Het is een compromis tussen enerzijds het bestaande bestel en anderzijds de noodzaak om te komen tot een betere financiële fundering van radio en televisie, alsmede tot een kennelijk door de auteur als onvermijdelijk beschouwde absorptie van de druk der commercie. De motiveringen van de verschillende onderdelen, alsmede de toetsing aan de gegeven uitgangspunten ontbreken meestal, hetgeen de beoordeling niet vereenvoudigt.
Originele aanbevelingen zijn wel: bij de constructie van een nieuw bestel te differentiëren tussen radio en televisie, alsmede het voorstel om het kijk- en luistergeld te binden aan het inkomen.
Ook kenmerkt de betoogtrant zich door een redelijke mate van luciditeit. Echter, gegeven het ontbreken van een poging tot analyse van de huidige situatie, is de argumentatie tamelijk zwak, zelfs daar waar de voorstellen plausibel samenhangen met de uitgangspunten.
Samenvattend komt de jury tot het oordeel dat dit voorstel voor integrale publicatie noch voor een prijs in aanmerking komt.

Aangaande EZ: Het lovenswaardige van dit voorstel is, dat het een gedetailleerde uitwerking bevat van de juridische vormgeving van een gewijzigd omroepbestel. Het gaat uit van de centrale vraag hoe een omroepsysteem zijn terugkoppeling op de samenleving kan vinden. De auteur staat een dualistisch

bestel voor ogen, waarin de huidige A- en B-omroepen verdwijnen ten behoeve van een centrale consumentgerichte omroep met daarnaast doelgroepgerichte, in status gelijkgeschakelde omroepen, wier verplichting tot onderlinge concurrentie zou zijn opgeheven.
De centrale omroeporganisatie zou gesplitst moeten worden in een programmerende instantie enerzijds en een faciliteitenverlenend bedrijf anderzijds. Dat laatste zou een vennootschapsvorm hebben en als zodanig niet afhankelijk zijn van omroepbijdragen.
In dit voorstel ontbreekt de overtuigende samenhang tussen de afzonderlijke elementen, mede doordat de kernpunten vaag blijven, terwijl op niet-essentiële punten te veel wordt uitgeweid. Als geheel is het betoog eerder verwarrend dan lucide, terwijl een aantal van de juridische uitwerkingen zeer aanvechtbaar genoemd moet worden. De jury concludeert dat deze inzending integraal gepubliceerd noch bekroond moet worden.

Aangaande DH: Het stuk heeft de jury vooral getroffen door zijn charme. Het stoelt enerzijds op een idealisme en anderzijds op een eerlijk inzicht in de eigen beperkingen. In plaats van door de pretentie van deskundigheid wordt deze inzending geïnspireerd door inzet en enthousiasme. De auteur baseert zich op een voorkeur voor een nationale televisie en een principieel onderscheid tussen de taken van radio en televisie. Het stuk bevat veel uiteenlopende ideeën, waaronder enkele zeer originele, waarvan sommige niet en andere wel practisch uitvoerbaar zijn. Van een logische samenhang is echter nauwelijks sprake, terwijl ook de argumentering voor enige kernpunten ontbreekt.
Samenvattend meent de jury dat de inzending op grond van genoemde bezwaren niet bekroond kan worden. Gezien de ideeënrijkheid en de enthousiasmerende toon meent zij, dat deze inzending wel voor publicatie in aanmerking komt.

Betreffende SE: Het is een heldere, stilistisch degelijke, coherent-logische inzending, die getuigt van inzicht in het bestaande omroepbestel, enkele zwakke punten daarin redelijk treft en enkele practisch uitvoerbare oplossingen biedt. Van het zuilensysteem wil de auteur de pluriformiteit handhaven. De voorgestelde wijzigingen behelzen onder meer: een scheiding tussen radio en televisie, enkelvoudige omroepverkiezingen met een bovengrens aan de zendtijd per omroep, een derde commerciële net, splitsing van de *NOS* in een informatief-programmerend en faciliteitenverlenend orgaan, en de instelling van controle-organen.
Uitwerking van details en stellingen ontbreekt. De manier waarop de auteur zo breed mogelijke en ongekleurde informatie denkt te bewerkstelligen, lijkt rijkelijk naïef. De bevoegdheden van de vele voorgestelde controleorganen lijken niet geheel in overeenstemming met de reglementaire voorwaarde, dat vrijheid en verscheidenheid van meningsuiting moeten worden gewaarborgd. Het voorstel maakt geen al te sprankelende indruk.
De jury vat samen, dat deze inzending publicabel is en in aanmerking zou komen voor een prijs, zij het zeker niet voor een eerste.

Betreffende ML: Het stuk kenmerkt zich door een helder betoog. Op zich niet onbekende ingrediënten worden op vernuftige wijze uitgewerkt en samengevoegd tot een oorspronkelijk en practisch niet onuitvoerbaar plan. Kleuring van radio- en televisienetten staat voor de auteur centraal. Er is een nationale tv-zender voor *NOS* en kleine zendgemachtigden. Daarnaast bestaan een geprofileerde en een verstrooiende zender. De zendtijdverdeling van de laatste twee netten wordt bepaald door de resultaten van twee afzonderlijke omroepverkiezingen.
De auteur hoopt door deze gescheiden omroepverkiezingen te voorkomen dat verstrooiingsvoorkeuren de profileringsvoorkeuren wegdrukken. Voor de radio als minder schaars goed, denkt de auteur aan een derde reeks verkiezingen. Voorts staat de auteur in de verschillende bestuursvormen van de omroepen een personeelsvertegenwoordiging voor. Tenslotte wordt voorgesteld twee bestaande overheidscontroleapparaten af te schaffen: de omroepraad en de regeringscommissaris. De wijzigingsvoorstellen van ML houden in sterke mate rekening met de thans bestaande structuur en de grondslagen ervan en lijken - ook rekening houdend met de politieke standpunten - redelijk uitvoerbaar. Uitgaande van een als wenselijk beschouwde verdeling van zenders en zendtijd, is er zowel een adequate oplossing bedacht voor de verkiezingslegitimatie ervan, als voor een goed daarop aansluitende beheers- en bestuursvorm.
Naar de indruk van de jury heeft de auteur sommige onderwerpen ter sprake gebracht, uitsluitend omdat de reglementsvoorwaarden hem daartoe noopten. In deze gevallen ontbreekt namelijk de motivering voor de gedane aanbevelingen en is er geen samenhang met de kern van het totale voorstel. Een voorbeeld betreft de financiële gevolgen van uitbreiding van omroepreclame. Met betrekking tot de lokale en regionale omroep doet de auteur wel enige suggesties aangaande de beperking van financiële schade voor de lokale en regionale pers, maar hij onderbouwt deze onvoldoende.
Des te opvallender is het feit, dat de gevolgen van uitbreiding van nationale omroepreclame voor de nationale pers in het geheel niet ter sprake komen; bovendien wordt de concurrentie met omroepreclame vanuit het buitenland slechts oppervlakkig behandeld.
Samenvattend concludeert de jury, dat de inzending niet alleen in aanmerking komt voor publicatie, maar ook voor een prijs. Zij is, naar haar oordeel, relatief de beste van alle ontvangen inzendingen.

De jury heeft zorgvuldig overwogen of dit nu ook betekent, dat aan inzending ML dan ook de eerste prijs moet worden toegekend. Zij is tot de conclusie gekomen, dat zulks niet het geval is.
De jury is van mening dat een inzending eerst dan voor een eerste prijs gekwalificeerd kan worden, indien deze als geheel onderwerp kan worden van een discussie over de practische inrichting van het nieuwe omroepbestel.
De onderhavige inzending bevat daartoe ongetwijfeld verscheidene originele en vaak onderling goed samengevoegde elementen, maar schiet toch nog tekort waar deze overtuigend geïntegreerd hadden moeten worden in één duidelijke totaalconceptie.

– CONCLUSIES –

1. Er wordt geen eerste prijs toegekend.
2. De tweede prijs is voor ML.
3. De derde prijs is voor SE.
4. Behalve ML en SE komt ook DH in aanmerking voor publicatie.
5. Behalve deze inzendingen zijn er ook fragmenten uit de overige inzendingen die zouden kunnen helpen de gedachtenvorming over een wenselijke inrichting van ons omroepbestel te bevorderen. De jury beveelt het *VPRO*-bestuur dan ook met klem aan, deze, desgewenst in samenspraak met de jury te selecteren, gedeelten op te nemen in de voorziene speciale publicatie. Zij stelt tevens voor de betrokken schrijvers te honoreren met bijvoorbeeld een boekenbon.
6. De jury machtigt het *VPRO*-bestuur de notaris te consulteren over de identiteit van prijswinnaars en andere inzenders.

– DE INZENDINGEN –

ML – H. Bosman, S. Buddingh, J. van Capelleveen, A. de Jonge, J. Kooijman, P. Rang, F. Regtvoort, H. Schopping, onder begeleiding van R. Middel, werkgroep Massacommunicatie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht (2e prijs)

SE – Ad Beemer, Rico Janssen, Ton van Lienden, Paul Loos, Jaap de Rijk, John Somberg, Rijswijk (3e prijs)

DH – Riemer Kingma en Richard Neerlof, Assen (komt in aanmerking voor publicatie)

AK – G. van Neerven en R. Maat, Assendelft

EZ – Just Enschedé, Amsterdam

VG – M. van Schaik, Amsterdam

KB – Harry van Kesteren, Haarlem

BV – F. J. Smit en J. J. Soer, Delft

LS – Jan Bierhoff, René Borkent, Jos Bouten, Marnix Bruggeman, Emile Calon, Peter Elbers, Hans van Loon, Miro Lucassen, Bert Puit, Sander Ranke, Els Witte, werkgroep van de *School voor de Journalistiek,* Utrecht.

XA – J. F. M. Akkerman, Amsterdam

PM – R. J. Meyer, Amsterdam

HX – Drs. J. F. Krips, Paterswolde

RP – J. de Wijs, Tilburg.